

TÜM DERSLER KONU ANLATIMI

- + TÜRKÇE
- + MATEMATİK
- + FEN BİLİMLERİ
- + T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK
- + DİN KÜLTÜRÜ VE AHLAK BİLGİSİ
- + İNGİLİZCE

 **ISLEYEN
ZEKA**

SINIF

T.C. İNKILAP TARİHİ VE ATATÜRKÇÜLÜK

Bir Kahraman Doğuyor

Millî Uyanış: Bağımsızlık Yolunda Atılan Adımlar

Millî Bir Destan: Ya İstiklâl Ya Ölüm!

Atatürkçülük ve Çağdaşlaşan Türkiye

Demokratikleşme Çabaları

Atatürk Dönemi Türk Dış Politikası

Atatürk'ün Ölümü ve Sonrası

UYANAN AVRUPA SARSILAN OSMANLI

Osmanlı Devleti, XIX. yüzyılda Fransız İhtilali ve Sanayi İnkılabı sonrasında hızlanan sömürgecilik faaliyetleri ile mücadele etmek zorunda kalmıştır. Fransız İhtilali sonrasında tüm dünyaya yayılan demokrasi hareketleri Osmanlı Devleti'ni de etkilemiş, bu etki nedeniyle Tanzimat Dönemi ve Meşrutiyet'in ilanı ile Osmanlı Devleti'nde demokratikleşme dönemi başlamış oldu.

Şimdi yukarıda bahsettiğimiz olaylara bir göz atalım;

A. Sömürgecilik

Sömürge, bir ülkenin kendi sınırları dışındaki bir ülke üzerinde egemenlik kurarak, kendisini daha güçlü kılmak ve zenginleştirmek için daha zayıf olan ülkenin kaynaklarını kullanması şeklinde ifade edilir.

Sömürgecilik 16. yüzyıl itibarıyla Coğrafi Keşiflerin başlamasıyla ortaya çıkmıştır. Avrupalı devletler tarafından başlatılan bu keşifler sömürünün de onlar tarafından yapılmasına neden olmuştur. Sömürgeciliği en yaygın olarak yapan İngiltere ve Fransa olmuştur. Dünyanın büyük kısmını bu iki devlet sömürgeleştirmiştir.

Uyarı

İngiltere için "üzerinde güneş batmayan ülke" ifadesinin kullanılması sömürgelerinin dünyanın her yerinde var olmasından kaynaklanmaktadır.

İhtiyaçlar ve üretilen ürünlerin satılması isteği ile pazar arayışı başlamış, bunun çözümü olarak sömürgeci devletler bu ihtiyaçlarını sömürgelerinden karşılamaya başlamışlardır. Böylece sömürgecilik hızlanarak devam etmiştir.

Osmanlı Devleti Coğrafi Keşiflere katılmamış ve sömürge yarışına girmemiştir. Bu yüzden ekonomik olarak olumsuz etkilenmiştir. Sanayi İnkılabının başlaması ile de sanayileşemediği için sömürgeci devletlerin açık pazarı hâline gelmiştir.

Uyarı

Osmanlı Devleti'nde ilk olarak Venediklilere verilen ve ticari ayrıcalık olarak bilinen Kapitülasyonlar zamanla genişletilerek birçok devleti kapsamıştır. Sanayi İnkılabıyla birlikte sömürgecilik faaliyetleri nedeniyle Kapitülasyonları kullanan yabancı tüccarlar Osmanlı ülkesinde çok az vergi vererek ya da hiç vermeyerek ticaret yapmışlar bu da Osmanlı Devleti'ni ekonomik yönden zayıflatmıştır.

B. Fransız İhtilali

- Fransa'daki soyluların ve din adamlarının halk üzerindeki ağır baskısı,
- Mali zorluklar ve halkın ağır vergiler altında ezilmesi,
- Jan Jak Russo, Monteskiyo, Volter ve Didero gibi aydınların fikirleriyle halkı etkilemesi,
- İngiltere'deki meşrutiyet yönetimi ve Amerika'da insan hakları ve demokrasi alanlarında yaşanan gelişmelerin Fransız toplumunu etkilemesi

gibi sebeplerle Fransa'da başlayan halk isyanıdır. İsyân kısa sürede halkın başarılı olması ile ihtilale dönüşmüştür.

Fransa'da ihtilal sürecinde 28 Ağustos 1789'da "İnsan ve Vatandaşlık Hakları Bildirgesi" ilan edilmiştir.

Fransız İhtilali'nin Sonucunda:

- Yeniçağ bitti ve Yakınçağ başladı.
- Demokratik ve laik anayasal rejimler yaygınlaştı.
- Eşitlik, hürriyet, adalet ve demokrasi kavramları yayılmaya başladı.
- Avrupa'nın monarşik (tek kişi yönetimi) devletlerinin demokratikleşmeye başlayan Fransa'ya karşı uzun süren savaşlar başlatmaları Fransız halkını bütünleştirdi ve bunun sonucunda "milliyetçilik" akımı ortaya çıktı.
- Milliyetçilik akımı siyasi bir karakter kazanarak çok uluslu devletlerin (imparatorluk) parçalanmasında etkili oldu.

Milliyetçilik akımı milletlerin ayaklanarak kendi devletlerini kurma isteklerine dönüşmüştür. İçerisinde birçok millet barındıran Rusya, Avusturya- Macaristan ve Osmanlı İmparatorluğu gibi çok uluslu devletler bu akımın olumsuz etkilerine maruz kalmışlardır.

- Fransız İhtilali Osmanlı Devleti'ni milliyetçilik fikrinin ortaya çıkması ile etkiledi. Devletin içindeki azınlıklar bu akımdan etkilenecek kendi devletlerini kurabilmek için Osmanlı Devleti'ne karşı ayaklanmaya başladılar. İlk isyan eden azınlıklar Sırp- lar ve Yunanlar oldu. Sırp- lar, özerklik (yarı bağımsızlık) Yunanlar ise bağımsızlıklarını kazandılar.

- Osmanlı Devleti bu olumsuz durumları durdura- bilmek için Tanzimat Fermanı (1839) ve Islahat Fermanı'nı (1856) yayınlarak azınlıkların dev- letten ayrılmalarını, onlara eşitlik, adalet ve daha fazla özgürlük vaat ederek engellemeye çalıştı- sa da başarılı olamadı.
- Fransız İhtilali'nin ortaya çıkardığı düşünceler- den biri olan demokrasinin Osmanlıya etkisi ise I. Meşrutiyet'in (1876) ve II. Meşrutiyet'in (1908) ilanları ile gerçekleşmiştir.

Osmanlı Devleti'ndeki Demokratik Hareketler

A. Tanzimat Fermanı (Gülhane Hattı Hümayunu -1839)

Tanzimat Fermanı, 3 Kasım 1839 yılında ilan edilmiştir. Sultan Abdülmecid fermanı imzalamış, Hariciye Nazırı Koca Mustafa Reşit Paşa ise Topkapı Sarayı'nın, Gül- hane Parkı'nda fermanı ilan etmiştir. Osmanlı tarihinin ilk demokratik anayasal süreci niteliğinde olduğu için Tanzimat Fermanı çok büyük ilgi görmüştür. Fermanın amacı geri kalmış olan Osmanlı Devleti'ni yeniden ileri noktalara taşımak, azınlık isyanlarını durdurmak, Avrupalı devletlerin baskılarından kurtulmaktır. Tanzi- mat Fermanı'nın hazırlanışı II. Mahmut dönemine da- yanmaktadır. Fakat hazırlanmış olduğu fermanı bir türlü ilan edememiştir. Sonrasında tahta geçen Abdülmecid fermanı imzalamış ve ilan etmiştir.

Fermanda;

- Tüm vatandaşların can, mal ve namus güvenliği sağlanacak,
- Yargılamada açıklık olacak , hiç kimse yargılan- madan cezalandırılmayacak,
- Herkesin gelirine göre vergi alınacak,
- Erkeklerle dört yıl mecburi askerlik getirilecek,
- Rüşvet ortadan kaldırılacak,
- Herkes mal ve mülke sahip olacak, bunu miras olarak bırakabilecek.(Özel mülkiyet güvence altı- na alındı. Müsadere usulü kaldırıldı.)

şeklinde ifadeler yer almıştır.

Not

Tanzimat Fermanı ile padişah kendi üstünde bir gücün, yani kanun gücünün varlığını kabul etmiştir.

B. Islahat Fermanı (1856)

Bu ferman Tanzimat Fermanı ile getirilen hakları bir kere daha ifade etmiş ancak bunun yanında gayrimüslim halk için birçok yeni hakkı da beraberinde getirmiştir. Osmanlı Devleti, devletin dağılmasını önlemek ve 1856'da imzalanan Paris Antlaşması'nda yer alan azınlıkların haklarına ilişkin şartları kendi lehine çevirebil- mek için bu fermanı ilan etmek zorunda kalmıştır.

Fermanda;

- Azınlıklara ve yabancılara küçük düşürücü sözler söylenmeyecek,
- Azınlıklar da devlet memuru olabilecek,
- Adam kayırma ve rüşvet ortadan kaldırılacak,
- Askerlik işleri yeniden düzenlenecek, azınlıklardan askerlik için bedel kabul edilecek,
- Vergi sistemi yeniden düzenlenecek,
- Mahkemelerde herkes inancına göre yemin ede- cek, karma mahkemeler kurulacak,
- Din ve mezhep hürriyeti sağlanarak azınlıklara okul, kilise ve hastane açma hakkı verilecek,
- Toplumda yaşayan herkes şirket, banka vb. ku- rumları açabilecektir.

şeklinde ifadeler yer almıştır.

Not

Bu ferman dış baskılar sonucu ilan edilmiş bir fer- mandır. Müslümanlar ile gayrimüslimler arasın- da tam bir eşitlik sağlamayı ve azınlık haklarını genişleterek Avrupalıların Osmanlı Devleti'nin iç işlerine karışmalarını önlemeyi amaçlamıştır.

Meşrutiyetin ilan edilmesini hedefleyen cemiyetlerden İttihat-i Osmaniye (Jön Türkler tarafından kurulan) ve Osmanlı Hürriyet Cemiyetleri bir araya gelerek İttihat ve Terakki Cemiyetini kurmuşlardır.

Bu cemiyet Osmanlı ordusunda geniş bir taraftar kitlesine sahip olmuştu. II. Meşrutiyet'in ilanı için Hürriyet Taburları İttihatçılar tarafından kurulmuş, cemiyetin önde gelenlerinden Niyazi Bey ve Enver Bey dağa çıkarak isyan etmişlerdir. Ayaklanmanın daha da büyümesini istemeyen II. Abdülhamit, ikinci kez meşrutiyeti ilan etmiştir. (1908)

Uyarı

Meşrutiyet karşıtları İstanbul'da bir isyan çıkardılar. 31 Mart Olayı denilen bu isyanı Selanik ve Manastır civarından toplanan askerlerle oluşturulan Hareket Ordusu bastırmıştır. II. Abdülhamit ise isyanda etkisi olduğu gerekçesiyle tahttan indirilerek yerine V. Mehmet Reşat getirilmiştir.

20. yüzyılda Avrupalı devletler tarafından desteklenen azınlık isyanları başarıya ulaşmış ve Osmanlı Devleti dağılmaya devam etmiştir. Osmanlı aydınları dağılmayı engellemek için Osmanlıcılık, İslamcılık, Türkçülük ve Batıcılık gibi düşünce akımlarını ileri sürmüşler ancak bu da dağılmanın önüne geçememiştir.

İttihat ve Terakki Cemiyetinin çalışmaları ve bazı aydınların destekleri ile 1908'de II. Meşrutiyet ilan edilmiş bu karışık ortamdan yararlanan Bulgaristan bağımsızlığını ilan etti. Avusturya Bosna Hersek'i, Yunanistan Girit'i, İngiltere ise Kıbrıs'ı işgal ettiklerini duyurdular.

1909'da meşrutiyeti yok etmek amacıyla çıkan 31 Mart Ayaklanması'nı Hareket Ordusu bastırmıştır.

1911'de İtalya Trablusgarp'a saldırarak burayı sömürgelerine katmaya çalışmış Osmanlı her ne kadar İtalya'ya karşı başarılı olsa da Balkan Savaşları başladığı için Uşi Antlaşması'nı (1912) imzalayarak Trablusgarp'ı İtalya'ya bırakmıştır.

1912'de Balkan devletleri (Sırbistan, Karadağ, Bulgaristan, Yunanistan) Osmanlı Devleti'nden toprak alabilmek için savaşa girişmişler, bu savaşlar sonunda Osmanlı Devleti yenilerek Midye-Enez hattı denilen Edirne'nin batısında kalan tüm topraklarını kaybetmiştir.

1914'te yaşanan I. Dünya Savaşı'na Osmanlı Devleti'nin girmesi kendisi için bir yıkım olmuştur.

Osmanlı Devletini Kurtarmak İçin Ortaya Atılan Fikir Akımları

A. Osmanlıcılık

Osmanlı İmparatorluğu sınırları içinde yaşayan bütün milletleri dil, din, ırk ve mezhep ayırmaksızın kanun önünde eşit görmek ve kendilerini temsil etme hakkı vermek amaçlanmıştır.

Not

Azınlık isyanlarının devam etmesi bu akımı etkisiz hâle getirmiştir.

B. İslamcılık

Osmanlı İmparatorluğu Osmanlı Devleti içinde yaşayan Müslümanların bir arada tutulması hedeflemiş, böylece devletin bütünlüğünü sağlamaya çalışılmıştır.

Not

I. Dünya Savaşı'nda İngilizlerle Arapların aralarında anlaşıp Osmanlıya karşı savaşmaları ile bu akım sona ermiştir.

C. Batıcılık

Devletin bütünlüğünün ve kurtuluşunun ancak ve ancak Batı'nın biliminden ve teknolojisinden yararlanarak sağlanacağını savunan düşüncedir.

Not

Bu akım tam olarak uygulanamamış Batı'nın bilimi ve teknolojisi yerine kültürü alınarak Batı taklitçiliğinden öte gidilememiştir.

D. Türkçülük

Osmanlıcılık ve İslamcılık akımları dağılmayı engellemeyince Türkçülük akımı ön plana çıkmıştır. Türkçülük, devletin kurtuluşunun millî değerlere bağlı kalmak olduğunu ve bu değerleri korumak olduğunu belirtmiştir. Savunucuları Mehmet Emin Yurdakul ve Ziya Gökalp'tir. Devletin Türk topluluklarını bir arada tutarak kurtulabileceğini düşünmüşlerdir.

Not

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulması ile bu akımın etkisi zayıflamıştır.

MAVİ GÖZLÜ ÇOCUK: MUSTAFA

Türkiye Cumhuriyeti'nin kurucusu 1881 yılının Mayıs ayında Selânik'te Koca Kasım Mahallesi'nde 3 katlı bir evde dünyaya gelmiştir.

Mustafa Kemal'in ailesi Rumeli'nin fethi sırasında Anadolu'dan bölgeyi Türkleştirmek amacıyla getirilen Türk boylarına mensuptur. Babası Ali Rıza Efendi'nin ailesi Aydın'dan göç etmişlerdir. Ali Rıza Efendi, Selânik Evkaf (Vakıflar) Kâtipliğinde ve gümrük memurluğunda bulunmuş, daha sonra bu görevden ayrılarak kereste tüccarlığı yapmıştır.

Annesi Zübeyde Hanım, 1861 yılında Selânik'te doğmuştur. Hacı Feyzullah Ağa ile Ayşe Hanım'ın kızıdır. Ailesi, yıllar önce Konya'dan gelmiş Türkmen boylarından olup, Selânik'e yerleşmişlerdir.

Ali Rıza Efendi ve Zübeyde Hanım'ın evliliklerinden altı çocukları oldu. Bunlar sırasıyla Fatma, Ahmet, Ömer, Mustafa (Kemal), Makbule (Atadan), Naciye idi. Ancak küçük yaşlarda Fatma, Ahmet, Ömer ve Naciye vefat ettiler. Yaşamında birçok sıkıntıyla boğuşan Ali Rıza Efendi, amansız bir hastalığa yakalanarak tahminen 50 yaşında iken ölmüştür (1888).

Uyarı

Tarihçi Enver Behnan Şapolyo, yıllar önce Atatürk'ün kız kardeşi Makbule Hanım'a: "Babanız nerelidir?" diye sorduğunda o da babası hakkında şunları söylemiştir: "Babam Ali Rıza Efendi yerli olarak Selâniklidir. Kendileri Yörük sülâlesindedir. Annem her zaman Yörük olmakla iftihar ederdi. Bir gün ağabeyim Atatürk'e: 'Yörük nedir?' diye sorduğumda, ağabeyim de bana: 'Yürüyen Türklere'dir.' diye cevap vermiştir.

Mustafa, babası Ali Rıza Bey'i henüz çocuk yaşta kaybedince (1888), onu ve ailesini zor bir hayat mücadelesi karşılayacaktı. Bu nedenle Zübeyde Hanım, çocuklarını da alarak kardeşinin yaşadığı Langaza'daki çiftliğe gitti. Mustafa ise öğrenim hayatına kısa bir süre ara vermişti. Daha sonra buradan ayrılan Mustafa Selânik'e geri döndü. Teyzesinin yanında bir müddet kaldı. Öğrenim hayatına devam etti.

Dört çocuğunu (Fatma, Ömer, Ahmet, Naciye) kaybeden Zübeyde Hanım mutlu ve rahat bir evlilik dönemi geçirememiş, buna geçim sıkıntısı ve kocasının hastalığı, sonra da erken ölümü eklenince yaşantısı çeşitli sıkıntılar ve yokluklar içinde geçmişti. Nitekim kocası Ali Rıza Efendi öldüğü zaman, üç çocukla tek başına kalan Zübeyde Hanım, o günleri şöyle dile getirecektir: "**Ben dul kaldığım zaman 27 yaşında bir gençtim. Bana iki mecrediye (40 kuruş) dul maaşı bağladılar.**"

Örnek Soru

Ekonomik durumu iyi olmayan Zübeyde Hanım, kocasının ölümünden kısa bir süre sonra çocuklarını yanına alarak Hacı Süleyman Efendi'nin Langaza'daki çiftliğinde kâhyalık yapan kardeşi Hüseyin Ağa'nın yanına gitmiş; ancak bir süre sonra küçük Mustafa'nın okula devam zorunluluğu nedeniyle tekrar Selânik'e dönmüştür.

Verilen bilgilerde Zübeyde Hanım ve çocuklarının Langaza'daki çiftlikten Selânik'e geri dönmelerinde aşağıdakilerden hangisi etkili olmuştur?

- A) Ekonomik sıkıntılar yaşanması
- B) Savaş koşullarının oluşması
- C) Mustafa Kemal'in eğitimine önem verilmesi
- D) Zübeyde Hanım'ın Selânik'te çalışmaya başlaması

Çözüm

Zübeyde Hanım ve çocuklarının, bulunduğu çiftlikten Selânik'e dönmelerinde küçük Mustafa'nın okula devam zorunluluğu etkili olmuştur. Bu durum Zübeyde Hanım'ın çocuklarının eğitimine önem verdiğini göstermektedir.

C

Mustafa Kemal'in Eğitim Hayatı

Okul dönemine kadar olan yaşantısı çok olağan geçen küçük Mustafa, okul çağına gelince (1886–1887) hangi okula gideceği konusu annesi Zübeyde Hanım ile babası Ali Rıza Efendi arasında önemli bir sorun oldu.

Mavi Gözlü Çocuk: Mustafa

Mahalle Mektebine Başlaması

Mustafa Kemal bu konuyu şöyle anlatır: “Annem, ilahilerle okula başlamamı ve mahalle mektebine gitmemi istiyordu. Gümrükte memur olan babam, o zaman yeni açılan Şemsi Efendi Mektebine gitmemi ve yeni yöntemlere göre okumamı arzu ediyordu. Nihayet babam işi ustaca çözdü. İlk önce bilinen törenle mahalle okuluna başladım. Böylece annemin gönlü yapılmış oldu. Birkaç gün sonra da mahalle okulundan çıktım, Şemsi Efendi Mektebi’de yazıldım.” diyerek ailesinin eğitimine verdiği önemi vurgulamıştır.

Not

Mustafa Kemal’in eğitim gördüğü dönemde Osmanlı sınırları içerisinde eğitim birliği bulunmaktaydı. Yabancı okullar, azınlık okulları, askerî okullar, geleneksel okullar ve batı tarzı eğitim veren okullar tamamen farklı yöntemler ve içeriklerle eğitim yapıyorlardı.

Uyarı

Osmanlı Devleti’nde bulunan farklı okullar, yetiştilen insanların farklı kültürel özellikleri taşımasına neden olmuştur.

Şemsi Efendi Mektebi

Şemsi Efendi Okulunda öğrenime başlaması Mustafa için bir şans olmuştur. Çünkü okulda çok yetenekli öğretmenler vardı. Bu öğretmenlerin etkisiyle Mustafa, okulu ve derslerini sevmiş, başarılı bir öğrenci olmuştur. Dahası, ne olursa olsun Mustafa okumaya ve iyi bir eğitim yapmaya bu okulda karar vermişti. Okula başlayış tarihi tam olarak belli değilse de 1886 veya 1887 olarak alınabilir. Bu okulda okurken babasının ölümü hem Mustafa ve hem de ailesi için sıkıntılı ve üzücü bir dönemin başlangıcı oldu. Önce aile, Ali Rıza Efendi’nin kaybı ile büyük sorunlarla karşı karşıya kaldı. Arkasından da Mustafa, dayısının yanına taşındığından çok sevdiği okulundan uzaklaştı.

Atatürk, o zamanki anılarından bahsederken, şu sözleri söyleyecektir: “Babam vefat etti. Annemle beraber dayımın yanına yerleştim. Dayım köy hayatı yaşıyordu. Ben de bu hayata karıştım. Bana vazifeler veriyordu. Ben de bunları yapıyordum. Başlıca vazifem tarla bekçiliğiydi. Kardeşimle beraber bakla tarlasının ortasında bir kulübede oturduğumuzu ve kargaları kovmaya uğraştığımızı hiç unutamam. Çiftlik hayatının diğer işlerine de karışıyordum. Biraz zaman geçince, annem okuldan uzak kaldığım için kaygılanmaya başladı. Nihayet Selânik’te bulunan teyzemin evine gitmeme ve okula devam etmeme karar verildi.”

Selânik Mülkiye Rüştiyesi (1892-1893)

Mustafa, 1892 yılında Selânik’te Mülkiye Rüştiyesine (sivil ortaokul) kaydolur. Ancak, bu okuldaki öğrenciliği uzun sürmeyecektir. Bir gün, bir arkadaşı ile şakaşırken bir öğretmenin onu hırpalamaya kadar giden kötü davranışı ile karşılaşacak ve onuruna çok düşük olan Mustafa, bir daha bu okula gitmeyecektir.

Selânik Askerî Rüştiyesi (1894-1896)

Çocukluğundan itibaren askerliğe büyük bir ilgi duyan Mustafa, asker olmak istiyordu. Hatıralarında kendisinin anlattıklarına göre, üniformalı olarak askerî rüştiyeye giden komşularından Kadri Bey’in oğlu Ahmet ve sokaklarda gördüğü üniformalı subaylar onun askerlikle ilgili hevesini arttırmıştır. Onun asker olmasını istemeyen annesine haber vermeden Selânik Askerî Rüştiyesinin sınavlarına girerek başarılı olmuştur. Nisan 1894’te bu okula kaydını yaptırmıştır.

Not

Mustafa Kemal'in askeri okul sınavlarına gizlice girerek kazanması onun **azim ve kararlılığı**'na işaret etmektedir. Bu özelliğini cephede düşmana karşı savaşırken de gösterecektir.

Rüştiyede matematik dersine merak sarmış; bu derste sınıfın "müzakerecileri" arasına girmişti. Matematik öğretmeni Yüzbaşı Üsküplü Mustafa Sabri Bey onun yetenek, yaratıcılık ve olgunluğunu teşhis ederek, ona "Kemal" adını vermiştir. Bu okulu sınıf 4. olarak bitirmiştir.

Mustafa, "Kemal" Adını Nasıl Aldı?

Mustafa, severek girdiği Askerî Rüştiyede derslerine büyük bir özveriyle çalışıyordu. Bu okulda kendini tüm öğretmenlerine sevdirmişti. Özellikle matematik dersine büyük ilgi gösteriyor, sınıf düzeyinin üstünde problemleri çözmeye uğraşıyordu. Adı Mustafa olan matematik öğretmeni, bu üstün yetenekli öğrencisine yakınlık duyuyor ve onu çok beğeniyordu. Bir gün, küçük Mustafa'ya: "Oğlum senin de ismin Mustafa, benim de... Bu böyle olmayacak. Arada bir fark bulunmalı, bundan sonra adın **Mustafa Kemal** olsun." dedi. Selânik Askerî Rüştiyesi'ne Mustafa adıyla giren Zübeyde Hanım'ın oğlu, 1895 yılında bu okulu başarılı olarak bitirdiği zaman, artık "Mustafa Kemal" olarak anılmaya başlamıştı.

Manastır Askerî İdadisi (1896-1899)

Mustafa, Selânik Askerî Rüştiyesini bitirince, Manastır Askerî İdadisi (Manastır Askerî Lisesi) sınavlarına girdi ve kazandı. Okul parasız yatılıydı. Amacı, Harp Okulu'na öğrenci yetiştirmekti. Ayrıca, Manastır Askerî İdadisi'nin bir özelliği vardı: Benzerleri arasında en bağımsız olan bu okulda ülke sorunları ile de büyük ölçüde ilgilenilmekteydi. Bu nedenle Mustafa Kemal, okulda çok canlı, çok serbest ve çeşitli konularda çok doyurucu bir ortam buldu. Burada yıllarca dost kalacağı arkadaşları Ali Fuat Cebesoy ve Asım Gündüz'le tanıştı.

Salih (Bozok), Nuri (Conker), Fuat (Bulca), İsmail Hakkı (Kavalalı) gibi bir önceki okulunda edinmiş olduğu dostları da onunla beraberdi. Ayrıca, konuşması ve bilgisi ile etkileyici bir kişiliği olan Ömer Naci'yi de burada tanıdı. Ömer Naci onu edebiyat, şiir ve hitabet konularında etkiledi. Ömer Naci sayesinde Namık Kemal'i tanıdı. Edebiyat ve şiir kitaplarını okudu. Vatan ve hürriyet şairi olan Namık Kemal sayesinde Mustafa Kemal'de vatan ve millet sevgisi oluşmaya başladı.

Atatürk'ü en çok etkileyen derslerden biri de tarihi. Tarih öğretmeni Kolağası Mehmet Tevfik Bey geniş kapsamlı bir tarih bilgisi ile Atatürk'te yeni ufuklar açtı. İdadide başlayan tarih sevgisi hayatı boyunca devam etmiştir.

Manastır Askerî İdadisindeyken yakın arkadaşı Fethi Okyar'ın sayesinde Fransız İhtilali'nin öncüleri Voltaire (Volter), J. J. Rousseau (Russo), Montesquieu, gibi yazarları tanıyarak kitaplarını okumuştur. Yurt içinde ise Tevfik Fikret, Ziya Gökalp, Mehmet Emin Yurdakul gibi bazı fikir ve sanat adamlarının eserlerini okuma fırsatı bulmuştur. Yaşadığı dönemde mevcut olan fikir akımlarından Batıcıların medeniyetçi ve Türkçülerin milliyetçi görüşlerinden etkilenmiştir.

Mavi Gözlü Çocuk: Mustafa

2018 LGS

Manastır Askerî İdadî yıllarında Mustafa Kemal'i en çok etkileyen olaylardan biri de 1897 Türk-Yunan Savaşı olmuştur. Bu savaşta Türk ordusu savaş meydanında zafer kazanmasına rağmen barış masasında istediğini elde edememiştir.

Bu durum Mustafa Kemal'de, Osmanlı Devleti'nde aşağıdakilerden hangisinin iyi yönetilemediği fikrini oluşturmuştur?

- A) Millî kültür çalışmalarının
- B) Millî eğitimin
- C) Ekonominin
- D) Dış politikanın

Çözüm

Mustafa Kemal'in Manastır Askerî İdadisinde okurken meydana gelen savaş ve sonrasında masada istediğini alamaması dış politikada Osmanlı Devleti'nin başarısız olduğunu göstermektedir.

D

Manastır Askerî İdadisinde kendisine en kolay gelen ders, matematikti. Ancak Fransızcadan pek anlamıyordu . Bu durumu düzeltmek ve Fransızcasını ilerletmek için yaz tatilinde Selânik'e gidince, oradaki Fransız Frerler Okulunun özel sınıfına devam ederek idadîdeki derslerinden daha ileri derecede Fransızca öğrendi.

1897'de çıkan Osmanlı - Yunan savaşına katılmak istediğini şu cümlelerle anlatmıştır: "Gençlik hayatımın en heyecanlı günlerini yaşadım. Yaşımın küçük olmasına rağmen bu savaşa katılmayı çok istemiştim." Manastır Askerî İdadisinde duyduğu heyecan vatan için mücadele isteğini göstermesi açısından önemlidir. Mustafa Kemal 1898'de Manastır Askerî İdadisini başarıyla bitirmiştir.

Not

Manastır Askerî İdadisi Mustafa Kemal'de özgürlük, hürriyet, vatanseverlik, milliyetçilik, Türkçülük gibi duyguların uyanmasını sağlamıştır. Ayrıca Bu okulda ilk defa memleket meselelerine merak sarmıştır .

İstanbul Harp Okulu (Mektebi Harbiye) (1899-1902)

Manastır Askerî İdadisini başarı ile bitiren Mustafa Kemal, İstanbul'a gelerek Harp Okulunun piyade sınıfına girdi. (13 Mart 1899).

İşleyen Zeka Yayınları

Harbiyenin birinci sınıfındaki hayatını kendisi şöyle anlatır: "Birinci sınıfta saf gençlik hayallerine tutuldum. Dersleri ihmal ettim. Senenin nasıl geçtiğinin hiç farkında olmadım. Ancak dersler kesilince kitaplara sarıldım."

Böylece, birinci sınıfın sınavlarını başarı ile atlatmış ve sınıfını geçmişti.

İkinci ve üçüncü sınıflarda durumu daha da iyi oldu ve harp okulunu teğmen rütbesi ile bitirdiğinde (1902) 459 mevcutlu sınıf içerisinde sekizinci olmuştur.

Mustafa Kemal Harp Okulu öğrencilik yıllarında okuldaki öğrencilerle birlikte Namık Kemal gibi vatan ve hürriyet şairlerinin, yazarlarının eserlerini gizli gizli okuyorlardı. Bu eserleri okumak, gençlere ister istemez memleket işleriyle ilgilenmek isteği veriyordu.

Mustafa Kemal'de Harp Okulunun ikinci sınıfında bu meraka tutuldu. Eline geçirdiği yasak kitapları koğuş yattıktan sonra okuyordu. İşte Mustafa Kemal'de ülke ve millet sorunlarıyla ilgili düşünceleri bu sıralarda uyanmaya başladı. O, Harp Okulunda iken ülkenin kötü yönetildiği hakkında kesin bilgi sahibi olmuştu. Bu fikirlerini okuldaki yüzlerce öğrenciye yaymak isteyerek, el yazısı ile bir gazete çıkardı. Gazeteyi öğrenciler arasında dolaştırmak için samimi arkadaşlarından oluşan bir küçük komite kurmuştu. Gazeteyi çok defa kendi eliyle yazdı. Bu durum, okul yönetiminin gözünden kaçmamıştı. Bir gün, Mustafa Kemal ve arkadaşları, okulun dersliklerinden birinde, gizlice gazetenin yazılması ve hazırlanması ile uğraşıyorlardı. Okul komutanı Rıza Paşa, sınıfı basarak, hepsini yakaladı. Gençlerin, dersten başka şeylerle uğraştıkları için önce tutuklanmalarını emretti; ancak derslikten ayrılırken hoşgörülü davranarak izinsizlik cezasıyla yetinilmesini, sonra da bir ceza uygulamasına gerek olmadığını söyledi.

METNİ ANLAYALIM

Mustafa Kemal'in bu tutumları onun yetişmesiyle ilgili hangi ipuçlarını verir? Bu durum Mustafa Kemal'in kişiliğini nasıl etkilemiş olabilir?

İstanbul Harp Akademisi (1902-1905)

Mustafa Kemal Harp Akademisi'nde Harp Okulu'nu bitiren Mustafa Kemal, Harp Akademisi sınıfına seçildi (1902). Çünkü Harbiye'yi başarılı olarak tamamlayan öğrencileri Kurmay Okulu'na almak usuldendi. Kurmay bölümü üç yıldır. Önceki okullara oranla burada daha geniş bir "düşünce ve davranış özgürlüğü" vardı. Mustafa Kemal, 11 Ocak 1905 yılında Harp Akademisi'ni kurmay yüzbaşı olarak bitirdi.

İstanbul Harp Akademisi bittiğinde artık orduda görev alacağı günleri heyecanla beklemeye başladı. Bu arada, atamaları yapıncaya kadar birkaç arkadaşıyla birlikte İstanbul'da kalacakları bir ev kiraladı. Burada toplantılar yapıyor ve ülke sorunları üzerinde konuşuyorlardı.

Mustafa Kemal'in Kişilik Özellikleri

Mustafa Kemal'in kişilik özelliklerinin oluşmasında doğduğu ve yaşadığı şehirler, okuduğu okullar, yakın arkadaşları, okuduğu kitaplar ve yaşadığı dönemdeki siyasi, sosyal ve ekonomik olaylar etkili olmuştur.

Mustafa Kemal'in bazı kişilik özellikleri şunlardır:

Vatanseverliği: Ülkesinin bağımsızlığını kazanması adına gece gündüz çalışmış ve Millî Mücadele'ye bizzat katılmıştır. O vatani ve milleti için canını seve seve verebilecek bir karaktere sahipti. Çanakkale Cephesi'nde askerlerine: "Size ben taarruzu emretmiyorum, ölmeyi emrediyorum. Biz ölünceye kadar geçen zaman içinde yerimize başka kuvvetler ve başka komutanlar gelebilir." sözünü söylemesi, Sakarya Meydan Savaşı'nda "Hatt-ı müdafaa yoktur, sath-ı müdafaa vardır. O sath, bütün vatandır. Vatanın her karış toprağı vatandaşın kanıyla ıslanmadıkça terk edilemez." emrini vermesi vatanseverliğini gösteren en önemli örneklerdir.

İdealistliği: Atatürk'ün ideali; Türk milletinin çağdaş, hayat seviyesi içinde yaşayan bir millet olarak varlığını yükseltmektir. Savaştan yeni çıkmış yorgun ve fakir Türkiye'nin gelişmesini, zenginleşmesini sağlamak için çeşitli devrimler yapmış, devrimlerin sürdürülebilir olması için çalışmıştır. "Yurdumuzu dünyanın en mamur ve en medeni memleketleri seviyesine

çıkarcacağız. Milletimizi en geniş refah vasıta ve kaynaklarına sahip kılacağız. Millî kültürümüzü muasır medeniyet seviyesinin üstüne çıkaracağız.” sözü onun idealistliğine örnek gösterilebilir.

Sabırlılığı: Bir konu hakkında hızlı karar vermez, o konu üzerine düşünür ve çevresindekilere danışır. Aceleci olmaktan çok doğru ve isabetli kararlar vermeyi ister. Kafkas Cephesi’nde Rus askerlerine hemen saldırmayarak ordunun ihtiyaçlarını tamamlaması ve saldırıya öyle başlaması buna örneklerdir.

İleri Görüşlülüğü: Özellikle askeri alanda cephelerde düşmanın nereden çıkarma yapacağını hep doğru tahmin ederek zaferler kazanmıştır. İstanbul’un işgali sırasında söylediği “Geldikleri gibi giderler” sözü ve ölmeden önce II. Dünya Savaşı’nın çıkacağını tahmin etmiş olması, ayrıca Çanakkale Cephesi’nde düşmanın nereden çıkarma yapacağını tahmin etmesi ileri görüşlü bir kişiliğe sahip olduğunu göstermektedir.

Açık Sözlülüğü: “Ben söyleyeceğimi halkımın önünde söylemeliyim. Bir yanlışım olursa halkım beni düzeltir.” diyerek doğru bildiğini herkesin içinde söylemekten çekinmezdi.

Mantıklı Oluşu: Hayalperest fikirlere kanmamış, her zaman akılcı düşünerek karar vermiştir. Ülke menfaatleri açısından her zaman doğru olan politikaları uygulamıştır.

Disiplinli Oluşu: Karar almadan önce konuyu derinlemesine inceledi. Daha sonra konu hakkında araştırma yaptı. Son olarak disiplinli bir şekilde karar verirdi.

Liderliği: Verdiği kararların uygulanmasını sağlayan bir liderdir. Askerlik alanında olduğu kadar siyasi alanda da başarılı bir lider olmuştur. Şam’da Vatan ve Hürriyet Cemiyetini kurması, Trablusgarp’ta halkı İtalyanlara karşı örgütlemesi buna örneklerdir.

Eğitimi Kişiliği: Atatürk, eğitime önem veren bir liderdir. Öyle ki yeni alfabenin kabul edilmesinden sonra eline tebeşiri alıp kara tahtanın başına geçerek yeni harfleri halkına kendisi öğretmiştir. Bu sebeple ona “Başöğretmen” unvanı verilmiştir.

Çok Yönlülüğü (çok cepheliliği): Atatürk üstün bir komutan, iyi bir devlet adamıdır. Ayrıca bir yazardır. Hem fikir hem hareket adamıdır. Askerlikten tarihe, eğitimden sanata ve ekonomiye birçok alanda bilgisi vardır. Atatürk’ün birçok alanda faaliyette bulunması onun çok yönlü bir lider olduğunu gösterir.

Yöneticiliği: Atatürk, iyi bir yöneticinin taşıması gereken bütün özelliklere sahiptir. Türkiye Cumhuriyeti’ni 1923 - 1938 arasında cumhurbaşkanı olarak yönetmesi buna örneklerdir.

İnkılapçılığı: “Yaptığımız ve yapmakta olduğumuz inkılapların gayesi Türkiye Cumhuriyeti halkını tamamen çağdaş ve modern uygar bir toplum durumuna ulaştırmaktır.” diyerek yapacağı inkılapların nedenini açıklamıştır. Eskiyi yıkarak yerine modern ve çağdaş kurumlar oluşturmuştur.

Gurura Yer Vermemesi: Atatürk kazandığı zaferler ve yaptığı inkılaplarla ilgili gururlanmamıştır. “Ben yaptım.” sözünü kullanmayıp “Türk milleti başardı.” demiştir.

Sanatseverliği: Atatürk “sanatsız kalan bir toplumun hayat damarlarından biri kopmuş demektir.” sözünü söyleyerek sanatın önemini vurgulamıştır.

BUHRANLAR BÜYÜK KAHRAMANLAR DOĞURUR

Mustafa Kemal'in Fikir Hayatının Oluşumu

Mustafa Kemal'in fikir hayatının oluşmasında öncelikle çocukluk, eğitim ve askerlik hayatını geçirdiği şehirler etkili olmuştur. Bu şehirler Selânik, Manastır, İstanbul ve Sofya şehirleridir.

Eğitim hayatında onu etkileyen öğretmenleri, arkadaşları ve okuduğu kitaplardaki birçok fikir adamı bulunmaktadır.

Mustafa Kemal'in fikri yapısını oluşturmasında etkili olan etmenlerden biri de onun yaşadığı dönemde Osmanlı Devleti'nin içinde bulunduğu sosyal, siyasal ve ekonomik durumdur.

Atatürk; yetiştiği dönemde, 1877-1878 Türk-Rus Harbi'nin sonuçlarını, Balkanlardan göç eden ve kitleler hâlinde öldürülen Türklerin durumunu canlı olarak yaşıyordu. Bu çöküntülerle birlikte, Plevne Savaşı ve daha sonra 1897 Türk-Yunan Savaşı'ndaki Osmanlı'nın kısmi başarıları, henüz her şeyin bitmediğinin işaretleri, hayat belirtileri olarak ona güç ve ümit veriyordu.

Mustafa Kemal'in Fikir Hayatını Etkileyen Şehirler

Selânik

Atatürk'ün doğduğu, çocukluk ve gençlik günlerinin bir kısmının geçtiği Balkan şehridir. Balkanların en işlek limanına sahiptir. Şehir demir ve deniz yollarıyla Avrupa'ya bağlanması nedeniyle önemli bir ticaret merkezidir. Çeşitli din ve milletlerden oluşan nüfusuyla, yeni fikir ve düşünce akımlarına açık bir yapıya sahiptir. İttihat ve Terakki Cemiyeti bu şehirde faaliyetlerini sürdürürken Mustafa Kemal'de bu cemiyete üye oldu. Şehirde Batı'dan gelen fikir akımlarının kolayla yayılması için uygun ortam bulunuyordu. Düşünce özgürlüğünün serbest olduğu bir kentti. Mustafa Kemal'de bu ortamda yetişti.

Selânik, Bizans'tan beri İstanbul'dan sonra en önemli merkez durumundaydı. Birçok fikrin, birçok siyasi olayın oluştuğu, aynı zamanda ticarî ağırlığı olan bir liman şehriydi. Ordu merkeziydi ve her konuda geniş bir etki alanı vardı. Nüfusunun büyük çoğunluğu

Türk'tü. Müslüman, Hristiyan ve Yahudiler şehirde özgürce bir arada yaşıyordu. Ancak Müslümanların, Rumların ve Yahudilerin mahalleleri ayrılmıştı. Türk adaletinin ve insancıl davranışının yerleştiği geleneklerle yaşamını sürdüren bir kentti. Fakat 1877-1878 Osmanlı-Rus Savaşı ve devamındaki ayrılıkçı olaylarla birlikte birbirine şüphe ile bakma eğiliminin hâkim olmaya başladığı ve sonu gelmez eşkıya hikâyelerinin anlatıldığı bir ortam hâline gelmişti. Mustafa Kemal, Balkanlarda yaşadığı için ayrılıkçı hareketlerin etkilerini yakından görmüştür. Bu da onda milliyetçilik ve Türkçülük fikirlerinin oluşmasına zemin hazırlamıştır.

Manastır

Mustafa Kemal 1896-1899 yılları arasında Manastırda Askerî İdadi eğitimini tamamlamıştır. Bu kentte dünya görüşü ve kişiliği şekillenmiştir. Sıra arkadaşı Ömer Naci sayesinde edebiyata, sanata ve hitabete ilgisi başlamış, Namık Kemal'in şiirlerini ve Mehmet Emin Yurdakul'u tanımıştır. Ziya Gökalp'in Türkçülük fikirlerinden etkilenmiş yine tarih dersine de burada ilgi duymaya başlamıştır.

1897 Türk-Yunan Savaşı'ndaki askerî başarının diplomaside sürdürülememesi ve Manastır'a yabancı devletlerin müdahalede bulunmaları onun siyasi görüşüne yeni ufuklar açmıştır. Askeri idadi yıllarında Voltaire (Volter), J. J. Rousseau (Russo), Montesquieu gibi yabancı yazarlar onda özgürlük, hürriyet, adalet eşit gibi duyguların yeşermesine neden oldu.

Not

Mustafa Kemal'in bu şehirde vatanseverlik ve milliyetçilik duyguları pekişmiştir.

İstanbul

Mustafa Kemal, Osmanlı Devleti'nin başkentine Harp Okulu ve Harp Akademisi eğitimi için geldi. Başkentte devletin siyasetini yakından takip etme imkanına kavuşmuştur. Okul yıllarında ülke sorunlarını arkadaşlarıyla paylaşmış, el yazısıyla gazete ve dergi hazırlamıştır. Ayrıca yabancı basını da takip etme imkanı doğmuştur. Ülke sorunlarıyla ilgili konferanslar ve toplantılara katılmış fikirlerini açıkça beyan etmiştir. Burada bulunduğu dönemlerde katıldığı balolarda Avrupa ülkelerinin elçileriyle görüşme fırsatı olmuş ve Avrupa hakkında daha geniş bilgiler edinmiştir.

Buhranlar Büyük Kahramanlar Doğurur

Sofya

İttihat ve Terakki Cemiyeti yöneticileri Balkan Savaşları sonrasında yönetimi ele geçirince Mustafa Kemal'i Sofya Askerî Ataşeliğine atadılar. Sofya'da hayat çok canlıydı. Mustafa Kemal Avrupa devletlerinin temsilcileriyle görüşme imkanı buluyor, fikir alışverişini yapıyordu. Bulgaristan'daki Türklerin haklarını savunabilmeleri için çalışmalarında bulunuyordu. Ayrıca burada Bulgar meclisinin çalışmalarını takip ederek demokrasi yönetimini yakından görmüş oldu.

Not

Mustafa Kemal burada düzenlenen bir baloya yeniçeri kıyafetiyle katılarak tarihi değerlerine ne kadar bağlı olduğu göstermiştir.

Örnek Soru

- ◆ Sofya
- İstanbul
- ★ Selânik
- ✿ Manastır

Yukarıda sembollerde verilen şehirlerden hangisinde Mustafa Kemal'in İttihat ve Terakki Cemiyetine üye olduğu söylenebilir?

- A) ◆ B) ● C) ★ D) ✿

Çözüm

Mustafa Kemal'in fikir hayatının oluşmasında birçok şehir etkili olmuştur. Bunlardan biri de Selânik'tir. Mustafa Kemal Selânik şehrinde İttihat ve Terakki Cemiyetine üye olmuştur.

Osmanlı Devleti'nin İçinde Bulunduğu Durumun Mustafa Kemal'e Etkisi

Osmanlı ile Balkanlara gelen adalet ve sevgi, dağılma döneminden itibaren çeşitli dış etkilerle kin ve nefretin hâkim olduğu, ölümün, yok etmenin amaç edinildiği bir ortama dönüşmüştü.

Aile ortamı ve çevresi ile birlikte; harpler, ayaklanmalar, göçler, eşkiya hareketleri ve Karadağ, Sırbistan,

Avusturya, Yunanistan, Bulgaristan, Romanya ile sürekli değişen sınırlar Atatürk'ün kişiliğinin oluşmasında önemli etkenler olmuştur. Romenlerin, Sırların, Bulgarların, Yunanlıların azınlık durumunda olmalarına rağmen yaptıkları kötülükler, yönetimi ele geçirdikleri zaman neler yapabileceklerine örnek oluyordu. Bu durumda Türkler, kendi yurtlarında ikinci sınıf vatandaş olmak tehlikesiyle karşılaşıyorlardı. Azınlıklar arasında yayılan milliyetçilik akımı, özellikle 19. yüzyılın ikinci yarısından itibaren Türk milliyetçiliğinin gelişmesine sebep olmuştur. Gerek başlangıçta benimsenen Osmanlılık görüşü, gerek Türk milliyetçiliği akımları, Balkan Türklerini dış mihrakların da, azınlıkların da hedefi hâline getiriyor, devletin azınlıklar üzerinde güvenliği sağlama gayretlerinin intikamı da Balkan Türklerinden alınıyordu.

Bütün bu şartların etkisi ile, Balkanlarda yaşayan Türklerin sosyal ve ekonomik yapısı Anadolu'dan farklı gelişmeler göstermiştir. Atatürk'ün böyle bir ortamda yaşaması Fransız İhtilali'nin etkilerini yakından hissetmesine ve ondaki milliyetçilik duygularının kabarmasına neden olmuştur.

O dönemde Osmanlı Devleti'nin eğitim ve öğretim durumu da pek iç açıcı görünmüyordu. Atatürk'ün yetişme döneminde, imparatorlukta birbirinden farklı amaçlarla kurulmuş, farklı programlar uygulayan eğitim kurumları vardı. Medrese, Batı sistemine göre kurulmuş askerî ve sivil okullar ve azınlıkların kendi ihtiyacını karşılamak için açtığı okullar yurttan dağınık şekilde faaliyet hâlinde bulunuyorlardı. Bu okulları belli bir amaca yöneltecek bir politika ve ortak bir yönetim bulunmuyordu.

Asker ocağı ortamı Atatürk'ün yetişmesinde, kesintisiz tamamladığı örgün eğitim kadar içinde yaşadığı askerî ortamın ve burada hâkim olan ordu geleneklerinin de katkısı vardır. Özellikle harp şartlarının yaşandığı bu ortamda, askerlik bir meslek olmaktan çok bir yaşam tarzıydı. Bu yaşam tarzına yüzyılların süzgecinden geçerek gelmiş gelenekler yön vermektedir. Kahramanlığı, vatanseverliği, arkadaş bağlılığını, disiplini, fedakârlığı, özveriyi, tehlikelerden yılmama-yı, âmirlerin emirlerine kesin itaati, ahlâkının bir parçası yapmadıkça o ortamda yaşama şansı bulmak zordu.

Osmanlı Devleti'nin Atatürk'ün yaşadığı dönemdeki bu durumları onun fikirlerinin oluşumunda etkili olmuştur.

ADIM ADIM LİDERLİĞE

Mustafa Kemal'in Askeri Görevleri

İlk Görev Yeri Şam

Genç Kurmay Yüzbaşı Mustafa Kemal, 5 Şubat 1905 tarihinde merkezi Şam'da bulunan 5. Ordu'ya bağlı Otuzuncu Süvari Alayı'na staj için atanır.

Buraya giderken hakkında kendisinden önce ulaşan "sürgün" damgasından da kuşkusuz haberi yoktur.

Mustafa Kemal, Şam'a bir başka sürgün arkadaşı Müfit (Özdeş) ile birlikte gider. Mustafa Kemal ve Müfit Bey Şam'da Jön Türklerle ilgisi olan ve bu nedenle Şam'a sürülen tıp öğrencisi Mustafa Cantekin ile karşılaşır. Devlet meseleleri ile yakından ilgilenen bu üç kişi bir gece bir araya gelerek "Vatan ve Hürriyet Cemiyeti"ni kurmuştur.

Mustafa Kemal'in Askerlikteki İlk Başarısı ve Siyasi Faaliyetleri

Mustafa Kemal ilk görev yerinde ileride çok yararlanacağı deneyimler kazandı. Devlet yönetimindeki aksaklıkları, ordunun eğitimindeki eksiklikleri, halkın kötü yönetimden çektiği sıkıntıları yakından görüp anladı. Mustafa Kemal, arkadaşlarıyla 1906'da Şam'da kurduğu Vatan ve Hürriyet Cemiyetini Selânik'e taşımak istiyordu. Çünkü genç kuşağın bulunduğu bu bölgede daha rahat bir çalışma ortamı vardı. Ayrıca özgürlükçü düşünce ve fikirler burada kolaylıkla yayılma imkânı bulacaktı.

METNİ ANLAYALIM

Mustafa Kemal'in bu cemiyeti Selânik'e taşımak istemesinin sebeplerini neler olabilir?

İttihat ve Terakki Cemiyeti ile Yolların Kesişmesi

Selânik'te bazı çalışmalarını tamamladıktan sonra, topçu stajı yapmak üzere tekrar Şam'a geldi. Staj bitince Kolağası (Kıdemli Yüzbaşı) rütbesini alarak 5. Ordu Kurmay Başkanlığı'na atandı (20 Haziran 1907).

Kısa bir süre bu görevde kaldıktan sonra, aynı yılın 13 Ekiminde Makedonya'daki 3. Ordu'ya atamasının yapılmasını sağladı. Ordunun merkezi Manastır'da olduğundan, önce orada

göreve başlayan Mustafa Kemal, bir ara Selânik'te yeni kurulmuş bir örnek alayın denetim heyetinde görev aldı. Bu denetlemede gösterdiği dikkat, bilgi ve görüşleriyle üstleri tarafından çok beğenildi. Ordu Kurmay Heyetinde görevlendirilen Mustafa Kemal'e, ayrıca Selânik-Üsküp Demiryolu Müfettişliği de verildi (22 Haziran 1908).

Mustafa Kemal, Selânik'te Vatan ve Hürriyet Cemiyetinin çalışmalarını etkili duruma getirmeye çalıştığında, aynı amacı güden, fakat ondan daha gelişmiş ve yayılmış, bir bakıma siyasi parti niteliği kazanmış bir başka cemiyet ile karşılaştı. Bu, İttihat ve Terakki Cemiyeti idi.

İttihat ve Terakki Cemiyetinin çabaları sonucu ülkede **II. Meşrutiyet** ilân edildi (23 Temmuz 1908).

Mustafa Kemal, ülke konusundaki görüş ve eleştirilerini sürdürürken, 1908 yılı eylül ayı içinde İstanbul'dan bir emir aldı. Bu emirde, Mustafa Kemal'den, Trablusgarp'ta ortaya çıkan bir karışıklığı önlemesi ve devlet düzenini sağlaması isteniyordu.

Bu istek, ilk bakışta çok masum ve doğal gibi görünürse de, ülkedeki son gelişmeler değerlendirildiğinde asıl amacın, Mustafa Kemal'in anavatanından uzaklaştırılması ve onun yaptığı eleştirilerin bu yolla önlenmesinin sağlanması olduğu anlaşılır. Mustafa Kemal de bu gerçeği görmüş ve kendisinin böylece sürgün edilmek istendiğini anlamıştı. Buna rağmen anarşinin kol gezdiği Trablusgarp'ta devlet düzenini yeniden sağlama görevini üstlendi.

Daha sonra Mustafa Kemal, Selânik'te 3. Redif Fırkası (Tümen) Kurmay Başkanlığına atandı (13 Ocak 1910). Ayrıca, aynı yıl içinde Fransa'daki Picardie (Pikardi) Askerî Manevralarına Türk ordusunu temsilen gitti.

Hareket Ordusu Kurmay Başkanlığı (31 Mart Olayı)

1908'de ilan edilen Meşrutiyet'e karşı ilk ayaklanma, İstanbul'da 13 Nisan 1909'da (Rumî takvime göre 31 Mart 1325) oldu. Ayaklanma Selânik'te büyük tepkiye yol açtı. Bu ayaklanmayı bastırmak için Hüsnü Paşa komutasında derhal bir ordu kuruldu. Ordunun Kurmay Başkanlığına Mustafa Kemal atandı. Mustafa